

Vestby Historielag 25 år

Mariakirken i Vestby ca. 1200-1884

1980-2005

”Historien er vår lærer i livets kunst”

(Cicero 106-43 f.Kr.)

Utgitt av Vestby Historielag 2009

Gitt ut av Vestby Historielag 2009

Opplag:

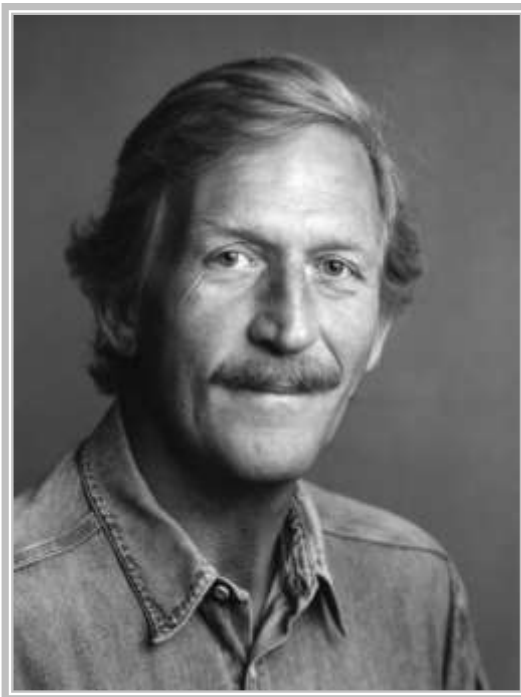
Redaksjon: Dagrun Mongstad, Trond Bertelsen

www.follo.historielag.org/historielagene/vestby_historielag/

Forord

Et kvart sekel med lokal historie

Bygdenavnet Vestby dominerer ikke akkurat i historiebøkene. Eidsvoll fikk sin riksforsamling og Sel fikk Kringen og Prillarguri og til og med Kristin Lavransdatters Jørundgard. Vestby har ikke nådd inn i folks bevissthet på samme måten, på tross av tapre forsøk. Sigrid Undset ga også denne bygda en sjanse, men både Olav Audunssøn og hans barn i Hestvika har til nå fått passere ganske stille. Et par representanter for Wesselslekta var innom før de satte spor utenom bygda, og noen malere som fant husvære og motiver her, fikk kjente navn. Men bygdenavnet ses sjelden.

Bjørn Linnestad

Bygda har selvsagt vært der hele tiden. Vi finner den fra den tidligste tid da landskapet begynte å ta form. Den tegner seg for oss i redskaper og våpen i stein og metaller i ulike aldre. Den valgte sine gravplasser og forsvarsverk, åpnet skogene til jorder og sendte folk ut i viking. Den så halvparten av folket bli feid bort av Svartedauens sopelime, katolske prester forsvinne fra Mariakirken og lutheranere ta over. Den tålte danske lensherrer og svensketropper på gjennommarsj, så nasjonalbevisstheten våkne og var med å løfte den fram til en ny konge. Den hørte heljern og støveltramp fra uønskede gjester, møtte fred og frihet med iver og glød og ga seg hen til en utvikling den ennå ikke helt ser hvor bærer hen.

Det var noe av dette Bjørn Linnestad så. Han har guttens nysgjerrighet og estetens blick, Askeladdens evne til å forundre seg og den gavmildes glede av å dele med andre. Året var 1980 da han sammen med kultursekretæren i bygda den gang, Tor Skaflestad, inviterte til det møtet som etter et halvt år ga "Vestby Historielag" som resultat, - 14. oktober 1980. Etter det har Bjørn Linnestad vært en bærebjelke i lokalhistorien med sin innsiktsfulle kunnskap og kritiske sans, sin store fortellerglede og smidige penn.

Når 25 år har gått, er det mye å fortelle om. Vestby Historielag markerte seg tidlig som en aktiv organisasjon som tiltrakk seg folk med innsikt og interesse for bygdas historie. I det følgende får vi del i de første femten årene slik Bjørn Linnestad ser dem, og de ti siste slik en annen bærebjelke har opplevd dem, - Kari-Anne Slettjord. Vi møter ledere og foredragsholdere, blir kjent med hva laget har vært opptatt av, bøker det har gitt ut og mest av alt: Vi møter en ærbødighet overfor det som har passert, en respekt for historie som er en kulturorganisasjon verdig.

Det har av økonomiske grunner tatt litt tid med finne anledning til å publisere beretningen om historielagets første 25 år. Det forringer ikke innholdets verdi. Vestby er som bygd blitt rikere ved det arbeidet laget har gjort. Beretningen om arbeidet så langt er i seg selv historie.

Styret i Vestby Historielag 2008-2009 takker alle som har vært med å skape grunnlaget for det vi får lov til å stelle med i dag. Få er nevnt, mange er husket.

Henning Karlstad, Leder Vestby Historielag 2008

De første 15 år ved Bjørn Linnestad

Tanken om historielag lå i tiden i 1980. Flere av våre nabobygder hadde fått sine lag i de foregående år. På Vestby kommunes kulturkonferanse høsten 1979 holdt Bjørn Linnestad et lysbildekåseri med tittelen "Østenfor Son og Vestenfor Mora". Foredraget avslørte at publikum hadde en utbredt om enn mer eller mindre latent interesse for bygdas historie, og kåseriet måtte gjentas i mange fora både i og utenfor Vestby.

Dette var bakgrunnen da kultursekretær Tor Skaflestad og Bjørn Linnestad inviterte til et orienterende møte i Rådhusets kantine 14.04.1980. Her ble sirkulert en liste hvor 32 personer tegnet seg. Blant disse ble valgt et interimsstyre bestående av Helle Aschjem, Terje Eiret, Ivar Hermansen, Toralf Holter og Bjørn Linnestad, med sistnevnte som formann. Interimsstyret hadde utkast til lover og arbeidsoppgaver da stiftelsesmøtet fant sted i Herredsstyresalen 14.10.1980. Lovene ble da vedtatt med justeringer og valg foretatt.

Vestby Historielags første foredragsholder var arkitekt Ivar Gudmundsen som med lysbilder ga oss "Byggeskikk i Son. Før og nå?" Med utgangspunkt i Næruphuset som var under restaurering, tok han for seg svalgangshuset – den "Akershusiske stuebygning", og den videre utvikling av byggeskikk. Spesielt fyldig og interessant var en presentasjon av inngangspartier.

Styret diskuterte en lang rekke oppgaver og tema for laget, og valgte i første omgang å ta for seg gamle fotografier.

På neste møte 04.12.1980 holdt derfor Greta Christiansen fra Frogn Historielag et lysbildekåseri med gamle bilder fra sin bygd.

1981

Historielaget ønsket å sirkulere møtestedene og Birkelandsgården ble valgt til Per Hedums foredrag 16.03.: "Vestby i litteraturen", et engasjert møte med Wessel, Jæger, Kjær, Wildenvey, Flood, og ikke minst Sigrid Undset.

02.07. var Bjørn Linnestad og tilhørere på rusletur i Hvitsten som ble avsluttet med besøk i sjøbodene hvor Johan Kippenbroecks illustrasjoner til Olav Audunsøn var utstilt.

I løpet av fire senere julidager ble det gjort utgravinger i det såkalte "Munkenes kapell" i Son under ledelse av arkeolog Per Hernæs.

22.09. holdt Jens Henrik Skjelderup foredrag på Gardarheim om okkupasjonshistorien. Dette utløste den senere restaurering av Milorghytta ("Labberundten") i Kjærstadskogen.

På årsmøtet på Elverhøy den 26.11. holdt Per Hernæs foredrag om sommerens utgraving. Den gamle overlevering om et munkekapell på Strømbråten hadde pirret manges fantasi. Det var kanskje noe skuffende at de sparsomme funn ikke støttet

teorien. En krittpipe fra Gouda og keramikkfragmenter brakte oss ikke lenger tilbake enn til 1700-tallet.

1982

På årsmøtet kunne ellers Historielagets første publikasjon presenteres: "Vestby som var", en samling gamle fotografier med tekst

Hans Evang holdt 29.03. foredrag i Rådhuset om "Gamle hestekjøretøy". Bøndene i bygda var godt representert, og Evang fikk langt på vei svar på sine spørsmål om lokale benevnelser på redskap og deler.

Inspirert av dette foredraget holdt historielaget sammen med Vestby Landbrukslag en utstilling av hestekjøretøy på Vestbymarten i juni.

Den 10.06. var Helge Holter en inspirert og kunnskapsrik guide på rusletur i Hølen. Også dette året var det arkeologisk aktivitet: Med tillatelse fra Oldsaksamlingen og under ledelse av Per Hernæs ble det åpnet en gravhaug på Linnestad. Dette var visstnok den første vitenskapelige haugåpning i bygda siden konservator Nicolaysens arbeider på 1890-tallet. Magister Hernæs presenterte arbeidet og funn på årsmøtet den 18.11. Det dreide seg om en kremasjonsgrav for

en rundt 18 år gammel kvinne. Hun var smykket med pyntekam og blå glassperler. Med seg på dødsferden hadde hun en ten og to leirkrukker, hvorav den ene langt på vei lot seg restaurere. Graven var fra 300-tallet e.Kr. f.

På slutten av året påtok Historielaget seg å utgi Vestbyplatten for årene 1983 og 1984 med motiver fra henholdsvis Garder og Kjøvangen. Utførende kunstner var som tidligere Tore Forsberg.

Vestbys kommunevåpen ble tegnet av Historielagets første leder Bjørn Linnestad. Det ble godkjent i 1982. Tre gull kløverbladkors på rød bunn, to over ett. Kløverbladkorsene er symbol på de tre kirkesognene i kommunen; Vestby – Garder – Såner.

Kommunevåpenet er også et eksempel på at historie betyr mye i Vestby

Historielaget og Soon og Omegns Vel arrangerte en stor utstilling i

Birkelandgården om "Fiske i Son". Den ble sett av veldig mange. Fylkeskonservatoren var tilstede på åpningen. Det var en god presentasjon av fiske og kystkultur, og medvirket vel også til at Kystkultursenteret ble opprettet.

Vestby platte. Motiv fra Kjøvängen

1983

Den 07.04. holdt Bjørn Linnestad på Follo Folkehøgskole et lysbildekåseri med tittelen "Vestby i Nasjonalgalleriet". At Kittelsens nøkk og Munchs hestespann var fra vår bygd var nytt for de fleste.

22.06. var det rusletur i Son med Ivar Hermansen og Sigurd Stene, to guider med både kunnskaper og engasjement.

Bronsealderrøysa på Pepperstad Skog hadde lenge hatt lagets oppmerksomhet. Under reguleringen hadde man foreslått at det ble anlagt et smalt ubebygget parkbelte sydvestover fra haugen slik at den visuelle kontakten med fjorden ble opprettholdt. Et slikt perspektiv var viktig da haugen ble anlagt for 3000 år siden, men dessverre ikke lenger nå. Det var også ille å se at folk forsynte seg med stein fra haugen til havemurer og lignende. På dugnad i Historielaget ble stein lempet tilbake og den opprinnelige profil restaurert. Til slutt ble det satt opp et messingskilt som fortalte at røysa er et fredet fornminne. Samme sommer ble en sannsynlig gravhaug i Smørbekkskogen åpnet. Igjen med offisiell tillatelse og med konservator Per Hernæs som faglig leder. Funnene her var meget beskjedne: Kullfragmenter og skjørbrent stein var alt, bortsett fra et mulig steinsatt gravkammer. Funnfattigdommen kan indikere at det dreide seg om en branngrav fra keltisk jernalder, altså århundrene før Kr. f.

Den 01.09.83 var Bjørn Linnestad guide på en busstur i nordre Vestby. Dette "Kjenn din bygd"-arrangementet viste seg svært populært. Bussen ble stappfull med klappseter i midtgangen.

I oktober holdt professor Olav Hjulstad foredrag i Herredstyresalen om "Driftsbygningenes historie". På Liabråten har vi formodentlig vår første "enhetsbygning": Låve, fjøs og stall samlet under ett takrøst.

På årsmøtet i november foredro Per Hernæs de ferske arkeologiske framstøt; Smørbekk og Pepperstad. Han presenterte også de oppsiktsvekkende merovingertidsfunn fra Renseanlegget på Hauger. En øks og mange jernbarrer, datidens penger.

Salget av "Vestby som var" var godt, og Historielaget kunne flutte seg litt! Marit Solli arbeidet med en hovedfagsoppgave om "Den store nordiske krig i Vestby", og fikk til dette et stipend på 5000 kroner. Bygdas skoler fikk også klassesett av den nevnte boka.

1984

I mai var det "Kjenn din bygd"-busstur igjen, denne gang til sydbygda. På årsmøtet i november holdt Liv Hilde Boe foredrag om registrering av gamle fotografier. Ellers var det dette året ingen publikumsrettet virksomhet. Styret arbeidet med planer, spørsmål og oppgaver: Lå det eldste Son på Labo? Er det rester etter steinalderboplass på Ramme? Hva med skipsvraket ved Emmerstad? Det ble gjort fremstøt for å kartlegge Vestbydialekt, kullmiler og gamle veifar. Historielaget ga 50 eksemplarer av "Vestby som var" til Rotary som inntektskilde for den planlagte restaurering av Wesselstua.

Boes foredrag ble nærmest en oppsummering av årets virksomhet. Flere styremedlemmer hadde deltatt i møter og kurs om fotoregistrering. Laget ga en kommentar til reguleringsplan for Vestby sentrum. Her ble bl.a. fremhevet at gravfelt i Nordbylunden ville bli et verdifullt landskapselement om vegetasjonen ble ryddet. At så også skjedde var gledelig.

1985

Til Vestbymarten leverte laget en montasje av gamle fotografier, og i september holdt Marit Solli et lysbildekåseri med utgangspunkt i det offentlige registreringsarbeidet hun hadde gjort på gårder og bygninger. Til årsmøtet i desember var det intet foredrag. 1985 kan nok betraktes som et hvileår for laget.

1986

Den 06.02. møtte, trass i kulde, 130 tilhørere på Klubben. Trekkplasteret som ga publikumsrekord var Carsten Hopstock og "Hollendertiden". En meget vellykket foredragsaften forteller protokollen.

I mars ble det arrangert et todagers kurs i stedsnavn. Amanuensis Bottolf Helleland fortalte om navnetyper og deres opprinnelse, noen eksempler fra Vestby, men de fleste fra Hardanger.

Kursets hovedhensikt var å registrere for bevaring rikdommen av geografiske navn. Kurset hadde også andre bidragsytere. Edvin Ørstavik viste gamle kart fra NLH's arkiver. Heriblant et par 1700-talls fra Østerdalen tegnet av offiseren Joachim Wessel. Han hadde vokst opp i Vestby som sønn av sokneprest Ole Wessel. Anne-Mette Stabel fortalte om det lokalhistoriske arkiv i Ås. Knut Ottersen presenterte navn fra Son og deres opprinnelse. Håvard Hjulstad la frem en skisse til stedsnavnsregister på edb.

I mars var det foredragsmøte i det nye Vestby Menighetshus. Marit Solli fortalte om de "Sosiale og økonomiske følger av den store Nordiske krig i Vestby".

I april tok Svein Skøyen oss med til Svalbard i et lysbildekåseri. Deretter fikk vi høre Arne Nordskaug både på fele og trekkspill. Foruten musikken ga han publikum innblikk i lokal tradisjonsmusikk. Nordskaug gjorde stor lykke, og skulle senere komme til å bli et nesten fast innslag i lagets sammenkomster. "Vestbyvalsen" ble da obligatorisk.

I mai arrangerte laget en rusletur i Høyåsenområdet: Østre Torp, kullminetomten ved Haugertjernet, Stockholm, restene etter branntårnet med utsikt sydover til Sonskilen, sirkelsteinsetningen nord for Nubsrud, Vestre Torp og Bygdeborgen på Krambuåsen. Det var mange som bidro underveis; Dagfinn Antonsen, Hans J. Tannum, vertskapet på V. Torp og Bjørn Linnestad. Harda og Jan Davidsen hadde heist flagget og serverte kaffe og vafler til 40 deltagere.

I september ble det reprise på busstur i nordbygda. I 1983 ble turen mer enn fulltegnet, også nå måtte noen avvises på grunn av plassmangel. Wesselstua ble avlagt besøk, nå fullrestaurert og nyinnredet. Vestby Historielag var den nest største bidragsyter i penger, kr 30 000 til det bygningsmessige og kr 16 000 til innredning. Vårt lag ble bare overgått av Norske Selskab som ytet kr 50 000. Guide under turen var som forrige gang, Bjørn Linnestad.

I oktober holdt museumsdirektør Sven Eliassen lysbildekåseri med tittelen "Grågjess og lersvensker". Det dreide seg om den store innvandringen av svenske arbeidere til Østlandet mot slutten av 1800-tallet.

Wesselstua. Foto: B. Linnestad

Skutekrus. Barken Gogla

I november holdt Carsten Hopstock foredrag om gammelt norsk sølv, og samlet 80 tilhørere i Menighetshuset.

På årsmøtet på Elverhøy viste Helge Holter oss "Hølen i lysbilder" og Arne Nordskaug sørget for musikken.

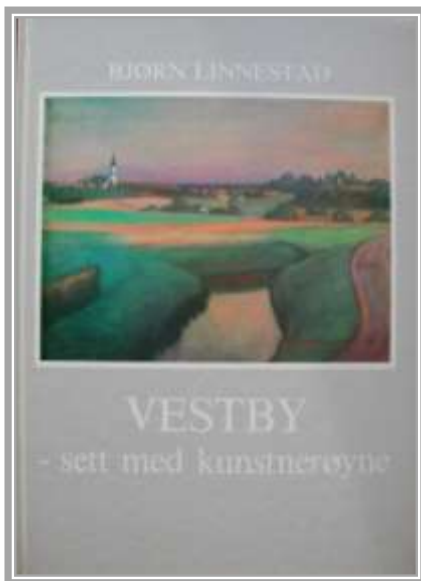
På slutten av året kunne Historielaget presentere for salg sine to første krus med skutemotiver, barkene Gogla fra Hvitsten og Ivar fra Son.

1987

Dette året fikk Historielaget sin logo; en skaftehulls steinøks. Det er i alt kjent et førtitalls slike økser fra Vestby. Dette tør være landsrekord, og symbolet er velvalgt.

I februar holdt Sven Eliassen lysbildekåseri over temaet helleristninger, og i mars kom Marit Solli med nytt stoff fra sin forskning, "Son og Hølen under den store Nordiske krig". I april kåserte Bjørn Linnestad om "Vestby i malerkunsten", en utvidelse av tidligere kåseri om "våre malere" i Nasjonalgalleriet.

I mai var det utflukt til Nordbylunden hvor magister Tom Haraldsen orienterte om det store feltet med gravhauger. Ikke minst Historielagets engasjement forhindret vei gjennom og villabebyggelse sønnenfor dette viktige kulturlandskapet. Noen dager senere var det utflukt til Søndre Østfold hvor Sven Eliassen fulgte opp sitt foredrag fra februar ved å vise oss de berømte ristningsfeltene øst for Glomma. Den samme

"Vestby sett med kunstnerøyne"

museumdirektør Eliassens assistent Terje Velund, ønsket lagets medlemmer velkommen til omvisning på Borgarsyssel museum i september. Her finnes bl.a. kopi av døpefonten fra Vestbys Mariakirke.

I november kom den populære Carsten Hopstock nok en gang til Vestby, nå for å kåsere om "Gamle norske ovner og jernverksmiljøer".

Vestby kirkes messehagel fra 1727 var i meget dårlig forfatning. Historielaget besørget praktstykket restaurert ved Kunstindustrimuséet og senere opphengt i spesiallaget monter i sideskipet.

I banken i Son sto laget for en monterutstilling av historiske gjenstander. Senhøstes kom skutekrusene

for 1987; fullriggeren "Morning Light" og jakten "Fridtjof". Men det var også annet som skulle selges: Historielagets andre publikasjon, Bjørn Linnestads "Vestby sett med kunstnerøyne".

Et aktivt historielagsår ble avsluttet med årsmøte 30.11. Dette startet i Garder kirke hvor prost Christen Mamen foreleste om "Vestbys kirker og deres inventar". Res.kap. Haukeland hadde tatt med det gamle praktfulle kirkesølvvet vi sjelden får anledning til å se.

1988

I februar arrangerte Historielaget i Birkelandgården to foredrag med korte mellomrom. Først direktør Svein Molaug fra Sjøfartsmuséet, deretter fylkeskonservator Tora Holmen. Begge belyste kystkulturen. Kunne vi få muséet til Son?

I mars tok vi det nyåpnede Hvitsten grendehus i bruk da arkitekt Erik Aas jr snakket om "Bevaring av tettsteder og små miljøer". Hvitsten ble stadig trukket inn.

Aas var også guide under busstur til Udevalla i mai. Målet var Länsmuséet som har en stor avdeling viet kystkulturen, og deltageres håp var at tilsvarende kunne etableres i Son.

Siste søndag i mai møtte 40 personer til rusletur i Garder. Vi besøkte det store gravhaugfeltet med den berømte bautasteinen, Milorg-hytta som nå var svært forfallen, og til slutt restene etter kruttmølla i Tuftskogen. Hele veien hadde vi entusiastiske og kunnskapsrike guider; Johs. Drømmerud og Harald Kjølberg, men også andre bidro. Flere Garderfamilier hadde gått sammen om å invitere deltagerne på avsluttende kaffe og vafler.

I oktober var det Vestbys tur i Follo museums serie "Follos kommuner presenterer seg". Programmet var et fellesprodukt fra Kulturkontoret, Bondekvinnelaget og Historielaget. Sykdomsforfall førte til ommøblering, men programmet kom kanskje derfor til å spenne vidt: Odd Birkeland med lysbilder fra Son, Finn Hald leste egne dikt og noveller. Sammen med sin kone Dagny og datteren Christine stilte han også ut skulpturer og keramikk. Gunnar Nordtvedt viste sine gyllenlærarbeider, Dagny Munch håndarbeider, Borghild og Jørgen Aker tepper og treskurd. Arne Nordskaug ga oss Vestby-musikk på fele og trekkspill.

Under et buskas på kirkegården lå en 'skraphaug' av gamle støpejernsgravplater. Disse representerte ikke minst stilbilder fra sin tid og laget mente de burde presenteres. Med tillatelse fra berørte parter fikk Eivind Karterud plassert platene på en rekke vest for den søndre kirkegårdsporten. De navnete ligger altså ikke lenger under platene, men de hviler i nabolaget.

Denne høsten kom også nye gaver til Wesselstua. Historielaget kjøpte et portrett av kong Fredrik V og fikk Kunstforeningen til å kjøpe det tilhørende portrett av hans

dronning Louise. Bildene, som hadde hengt på Losby gods, er fra 1700-tallet. De kan være malt av kongens hoffportrettør Carl Gustaf Pilo om de ikke er kopier etter ham.

På årsmøtet i november ble Vestby Historielags tredje publikasjon presentert for salg; Bjørn Linnestads "Vestby og skutene". Forfatteren holdt så lysbildekåseri med stoff fra boka. "Vestby og skutene" kom senere i engelsk utgave; "Hvitsten and Son. The ports and sailing ships of Vestby". Denne utgaven ble bekostet av Fred Olsen som brukte den som gave til venner og forbindelser kloden rundt.

Vestby og skutene

1989

På medlemsmøtet i mars fortalte arkeolog Per Hernæs om "Gravhauger jeg har møtt". Foredraget var generelt lagt opp, men med visitter til Vestby. I april hadde laget bussutflukt til Borre, Oseberg, Slagen og Åsgårdstrand. Denne våren kom man også i gang med å merke historiske steder og stier. Delvis ble brukt treskilt med lagets logo, skaftehulløksa.

I september var det ny busstur i nord-og midt-bygda. 51 deltakere til bussens 52 seter fortalte at vi nå hadde nådd et mål.

Historielaget og Soon og Omegns Vel arrangerte en stor utstilling i Birkelandgården om "Fiske i Son". Den ble sett av veldig mange. Fylkeskonservatoren var tilstede på åpningen. Det var en god presentasjon av fiske og kystkultur, og medvirket vel også til at Kystkultursenteret ble opprettet.

De flotte emaljeskiltene på Thornegårdens vinduslemmer ble stjålet, men kom heldigvis etter hvert til rette. Historielaget bidro da med 2000 kroner til remontering.

På årsmøtet kåserte dr.phil. Øystein Koch Johansen om sitt arbeid med første bind av bygdas historie. Også i denne saken hadde Historielaget mer enn en finger med i spillet.

1990

Den 9. april ble det holdt møte i Seilforeningen i anledning 50-årsdagen for det tyske overfall på Norge. Flere av de eldre "tidsvitner" fra Son møtte og ga sine beretninger. Invasjonen i Son var et resultat av kampene i Drøbaksundet. Den var ublodig men dramatisk og uhyggelig nok da rundt 1000 mann ble ilandsatt.

I mai var det vekslende buss- og rusletur langs Kongeveien. Strekningen fra Ås til Moss ble dekket, dels på hjul og dels til fots. Vidar Asheim var hovedguide, men underveis var det også andre bidragsytere. I juni tok Øystein Franck-Nielsen oss med på rusletur med utgangspunkt Pepperstad Skog. 130 deltakere var ny rekord. Vegetasjon, kullmiler, gravrøyser og geologi var temaer. På den gamle vulkankjernen Brattåsen var det spisepause. Deretter Bygdeborgen og avslutning på Filtvedt.

Senere samme måned var det fellestur med Follo Historielag til den utgravde jernalderboplassen ved Korsegården.

Med tillatelse og materialtilskudd fra kommandanten på Oscarsborg restaurerte Sigurd Stene og Eivind Karterud bunkeren på Stjernåsen. Her sto fra før første verdenskrig en oroграф, et instrument som bestemte avstand og fart på innseilende fartøy for viderefremføring til Oscarsborg. I forbindelse med restaureringen ble det også felt en del trær slik at synsfeltet til fjorden ble gjenopprettet.

I september var det rusletur til Stjernåsen hvor kommandørkaptein Thorvaldsen fortalte om oroграфens plass i kystbefestningen. Underveis var det stopp ved Sagstua, Bråtan hvor Hans Jæger bodde Emmerstadlandskapet hos Sigrid Undset. Ivar Fæste viste fram bord og spant fra 1500-tallsskipet funnet i bukta.

På stiftelsesdagen 14.10. ble Vestby historielags 10-års jubileum feiret i Menighetshuset. Fylkeskonservator Dagfinn Skre fortalte om hva fotoregistrering fra fly kunne fortelle om fornminner. Bjørn Linnestad presenterte med lysbilder lagets 10-årige historie. Jubileet ble ellers markert ved utstilling, først i Vestby, så i Sonsbanken, av utlånt arkeologisk materiale – også det ferskeste; "Nøstvedt"-funnene ved Stavnes, kartlagt av Øystein Franck-Nielsen. Som en jubileumsmarkering kom også lagets fjerde publikasjon "Lokalhistorien i Vestby avis". Kilden var lokalavisen som utkom fra 1974 til 1988 og redigeringen var ved Marit og Bjørn Linnestad. Røykelaks og eggerøre var også en del av feiringen.

"Lokalhistorien i Vestby Avis

Funnet av nøstvedtøksker ved Stavnes/Kjøvangen. Finnerne brødrene Eldøy sammen med arkeolog Dagfinn Skree (t.h.). Foto: Ø. Franck-Nielsen

På årsmøtet i november fortalte landskapsarkitekt Christian Wesenberg om haven og parken omkring Vestby jernbanestasjon. Toget kom som kjent i 1879 og beplantning startet i 1881. Da ble også de flottene almetrærne satt i jorda. Anlegget var gjennom årene godt skjøttet og ble belønnet med diplom i 1956. Trafikk og annet fremskritt har nå gjort av med det meste.

Vestby Historielag bidro til "hjemkjøp" av den Jac. M. Iversen-bygde "Octava" ved å kjøpe aksjer for 5000 kroner. Seilbåten skal fortøyes i museumshavna i Son.

1991

Årets første medlemsmøte var i Menighetshuset i februar. Ragnhild og Torbjørn Jensen fortalte om sitt arbeid med Vestbys kirkebøker fra 1714 og til ut i 1780-årene. Den tids gotiske håndskrift er vanskelig for nåtiden, og skriftene transskriberes til moderne skrifttype. Kveldens hovedkåsør var Ranveig Blakkestad som fortalte om kullbrenningen i tidligere tider. Dette var en stor industri i vår bygd som forsynte Moss Jernværk, og selvfølgelig også våre lokale gårdssmier.

I april fortalte Sigrid og Håkon Christie om Vestby kirkes historie. Maria-kirken fra slutten av 1100-tallet var trolig forutgått av en stavkirke. Den nåværende kirken fra 1886, interiører og inventar. De to kunnskapsrike kirkekjennere hadde da også trukket hundre tilhørere. Vi møttes først i kirken, deretter bevertning i Menighetshuset.

I silregn en junidag var det rusletur langs Hølenselva på det som Odd Toralf Holter kalte "Blomsterveien". Botanikeren Olav Balle var da også hovedguide som bl.a. pekte ut de eldgamle skjellbankene som ga kalkrikdom til en meget variert flora.

I september arrangerte vårt lag i samarbeid med Follo Historie- og museums lag en busstur fra Drøbak gjennom Frogn og Ås til Son og Kjøvungen. Guider var Bjørn Linnestad, Sigurd Stene, Ivar Gudmundsen og Erik Aas. I bakken fra Stavnstjernet mot Roastad fortalte Øystein Franck-Nielsen om de ferske funnene fra Nøstvedt-tiden.

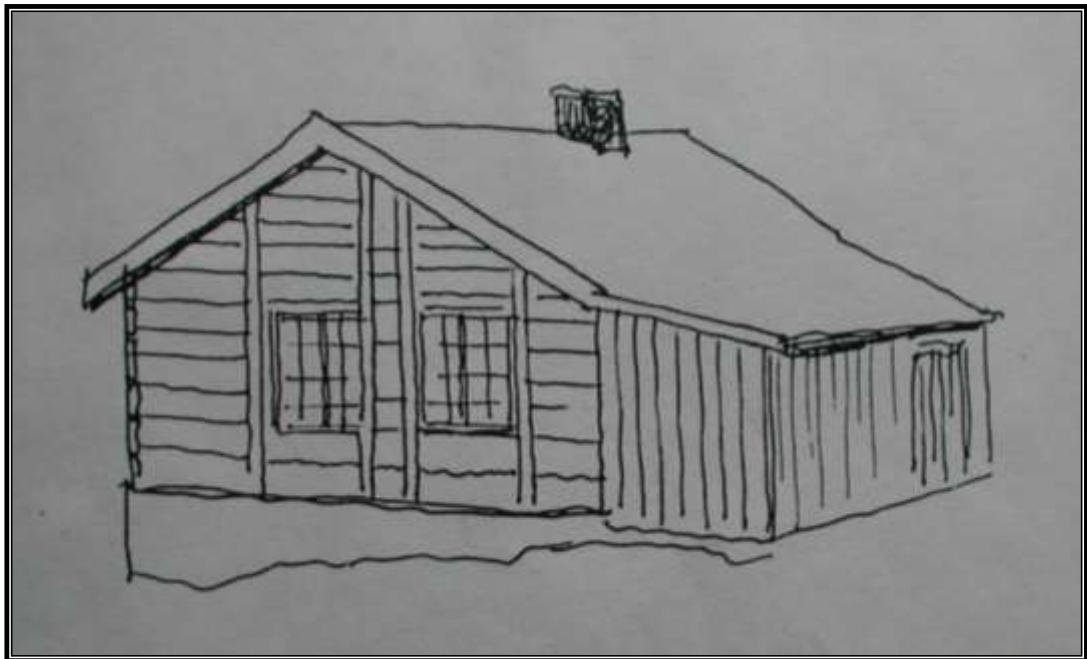
En ny rusletur i Hvitsten i oktober samlet 145 deltagere. Slike aktiviteter er altså svært populære. Denne gang fikk turen nordover til Rammebråten, Munchs nedre Ramme og Øvre Ramme hvor Petter Olsen serverte urtete med honning. Turen ble avsluttet i Sjøbodene hvor speiderne bød på vafler.

På årsmøtet i Seilforeningen orienterte Kari Camilla Gjendem som prosjektansvarlig om Kystkultursenteret som nå er underveis. Jostushuset er under gjenoppføring og Glennehuset restaureres.

I desember prøvde laget seg med en litt annerledes møteform. Temaet var Grøstadbruket, Eivind Karterud og Kjell Karlstad innledet og de 25 som hadde møtt i Wesselstua var mer eller mindre utplukket fordi de hadde erfaringer fra bruket. Slik fremkom mange opplysninger som var nye, også for Torleif Støkken, den nåværende eier.

Rusletur til blant annet Ramme gård i Hvitsten . Foto: Ø. Franck-Nielsen

Sagstua. Skisise ved Bjørn Linnestad

I 1991 var Sagstua i Emmerstad fraflyttet, og et mangeårig forfall aksellererte. Det var innbrudd i huset, og inventar forsvant. Bjørn Linnestad tok kontakt med Gunnulf Aarnæs som forvaltet bygningen på vegne av Norske Skog, og etter mange om og men kunne vi se Sagstua gjenreist på Follo Museum. Huset er en "Akershusisk stuebygning", kanskje den eneste i original skikk fra vår bygd.

1992

I februar arrangerte Historielaget for første gang møte på Vestby videregående skole. Nå hadde man en gledelig kontakt med ungdommen; Eyvind Aker hadde skrevet særoppgave i norsk om stedsnavn i nordbygda, og tok oss med på en runde: Revling, Kleiver, Randem, Krom, Tvetter, Støttum, Tannum, Hol, Kjensli, Grøstad. En anekdote fikk vi også høre: På Revling var det en hissig dispuTT med håndgemeng og bruk av ridepisk. I forsoningen ble pishen stukket i bakken, og av den vokste det opp en ask som ble til tuntre.

I mars ble det innkalt til ekstraordinært årsmøte i anledning av at Stiftelsen Son Kystkultursenter ble etablert. Historielaget gikk inn som en av stifterne, og Kari-Anne Slettjord ble vårt styremedlem. Jan E. Johansen fortalte om brannvesenets historie i Vestby med utgangspunkt i boka han nylig hadde skrevet.

Historielaget har hvert år gjort dugnad på Kystkultursenteret i form av rydding ute og inne, rengjøring og vedlikehold. Vi har bidratt i forbindelse med julemarked, helgevakter og utstillinger. Vi tok opp tradisjonen med brødbaking i Jostushuset som Julie Andresen en gang drev med. Solveig Skøien lærte opp Jantina Nordby, Magnhild Brevik og Kari-Anne Slettjord til å bake brød i den gamle steinoven. Dette har hvert år gitt litt inntekter til Kystkultursenteret og skapt aktivitet der. Det har kommet med noen flere bakere etter hvert.

I mai var det rusletur vesentlig på gården Ørbeks grunn på de gamle plassene Langebakk og Vabru. "St.Helena" – en kolle i dalbunnen var øy da den kunstige isdammen Vabrutjernet eksisterte.

I juni var det en ny og meget populær rusletur i Hølen med Helge Holter. På årsmøtet fortalte tidligere redaktør i Moss Dagblad, Frank Berg, om originaler i sin by. Dette året var ellers preget av 250-års jubileet for Johan Herman Wessels fødsel. Det var en rekke arrangementer hvor Kulturkontoret hadde hovedansvaret, men Historielaget var inne mer eller mindre tungt. Helt egne arrangementer var en rusletur på Pepperstad Skog og Carsten Hopstocks "Hus og hjem på Wessels tid". På Pepperstadfeltet hvor samtlige veinavn har Wesseltilknytning, foredro Anne Kristine Stene, Dag Gjersøe og Øystein Franck-Nielsen. Historier, sitater og deklamasjoner ga oss et levende innblikk i en fjern tid.

I jubileumsåret kom Historielaget med sin femte publikasjon, Bjørn Linnestads biografi "Vesen gjennom vidd og vers". Om Johan Herman Wessel.

En tilknytning til Wessels tid hadde også et annet tema. Historielaget kunne låne Husflidslaget 21 000 kroner til ny produksjon av et vevstoff kopiert etter Louise Arctander i Hølen.

Bjørn Linnestad orienterer ved Vabru mellom Langebakk og Sga ved Solbergelva. Foto: Ø. Franck-Nielsen

Fra Wesselvandring på Pepperstad 6. September 1992. Dag Gjersø i rollen som Johan Herman Wessel. Foto: Ø. Franck-Nielsen.

1993

I mars holdt Jan Wold Hansen foredrag om iseksporten fra Vestby og Follo for øvrig. En rekke kunstige dammer, med Vabrutjernet som det største, ga isen og virksomheten 90 arbeidsplasser på land og flere til sjøs. Emnet hadde trukket rundt 40 tilhørere til Seilforeningen. I april var det fellesmøte med Vestby Husflidslag som presenterte

Solberg Spinderis kopi av Louise Arctanders 1700-tallsstoff. Thove How Eggen beskrev sonsfiskernes klesdrakt og sin spesialitet, toving av ull.

På årsmøtet på Gardarheim holdt Espen Søbye kåseri om "Arthur Omre i Vestby". Omre var sentral i spritsmuglermiljøet med tilhold i Son, Kjøvangen, Hølen og Garder. Søbys Omrebiografi "Ingen vei hjem" er langt på vei lokalhistorie.

Lagets aktiviteter dette året var ellers preget av formannen Øystein Franck-Nielsens kjennskap til bygdas utmarksområder. I mai rusletur i Garder, ikke bare gravfeltene, men også Milorghytta og annet. Dr.phil. Øystein Koch Johansen var en lærd guide. I juni gikk turen fra Kroken til Skjellvik. Per Kraft fortalte om geologien og Sigurd Stene om mordet i Skjellvik. Neste mål i september var Bylterudmosen hvor Arne Bylterud fortalte om torvstrøproduksjon og den illegale skytebanen fra krigens tid. I oktober fortalte arkeologen Evy Berg om funnene i forbindelse med de nyanlagte broene for jernbane og E6.

Lagsmedlemmene ble altså i i 1993 trukket ut i terrenget, og denne virksomheten ble undersøkt av en artikkelserie som formannen Øystein Franck-Nielsen skrev i "Vestby Nytt": "Om funnene fra Nøstvedttia": Tjernbakken ved Kjøvangen (jan.), bronsealderrøysene langs kysten og inne i landet (febr.), den ringformete steinsetning nord for Nubrudbrua (antatt å være graver fra århundrene før Kr. f.) (mars), bygdeborgen på Krambuåsen (april), Milorghytta i Garder (mai), biskop Jens Nilssøns reiser gjennom Vestby i 1594 og 1597 (juni), isdammene (august), trekullmilene (sept.), orografen på Stjernås (okt.), Kongeveien gjennom Vestby (nov.) og ulvegrava på Revhaug (des.) Alle lokalitetene så nær som ulvegrava var besøkt på lagets rusleturer.

1994

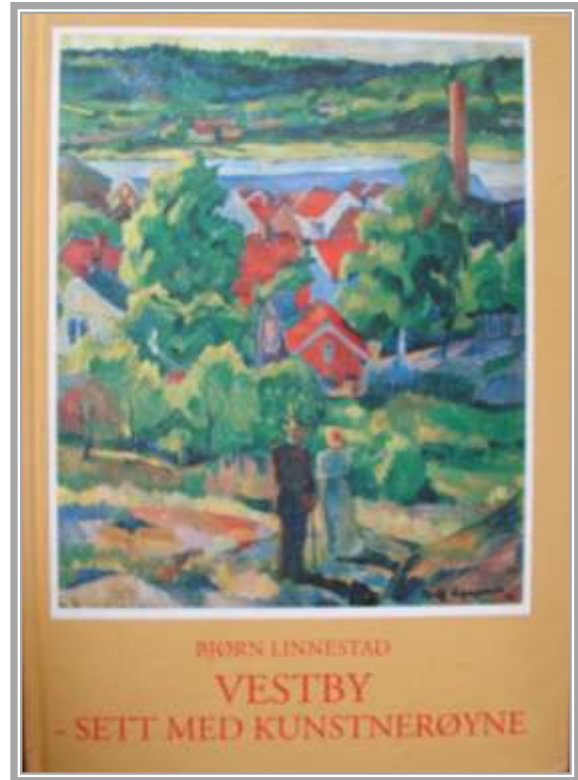
Med utgangspunkt i skipsvraket fra Emmerstad holdt Michael Teisen i mars foredrag om skipsbygging på 1500-tallet. De bergete skipsdelene fra Emmerstad var for øvrig nå under forskriftsmessig preparering under oppsyn av Ivar Fæste og på Historielagets bekostning. I april fikk vi en ny oppfølging av "Den store nordiske krig" ved Marit Solli. Hun hadde stadig gravet opp nytt stoff.

I mai tok arkeolog Ole Rojahn oss med til Svartskog hvor han fortalte om de nye funnene på de kanter. I bussen fortalte Erik Aas om hva vi passerte i Ås og Frogne.

I juni var det båtutflukt til Bevøya hvor geologi og flora var tema. Noen dager senere tok Ivar Gudmundsen med seg en restgruppe som ikke hadde fått med seg den forrige på rundtur i Son. I september var Øystein Franck-Nielsen omviser på rusletur til ulvegrava på Revhaug, områdets gravhauger og plassene Oretap, Haslebakke samt Sorgenfri med sin sjeldne geologi. I oktober var det omvisning i Hvitsten skole med Arne Valberg og Bjørn Linnestad.

På årsmøtet i november fortalte Rune A. Berg i Son om fullriggeren Mardøls skjebne. Hun ble bygget i Son i 1873 og forliste på Madeira allerede 1877. Berg hadde sporet både materielle og immatrielle spor etter skipet ved besøk på øya.

Mot slutten av året ble Historielagets sjette publikasjon lagt ut for salg. Det var en ny utvidet utgave av "Vestby sett med kunstnerøyne". Nå med flere bilder og flere i farger. Boken presenterte også 18 flere navn enn førsteutgaven, slik at den nå omhandlet 46 kunstnere, alle "nasjonalgallerister".

"Vestby sett med kunstnerøyne"

1995

Boksalget ga inntekter, og Historielaget hadde kjøpt avdøde organist Jacob Trandems Schimmelflygel for 25 000 kroner. Instrumentet ble så skjenket til Prestegården og innviet ved en konsert i februar. Temaet var "En sommerkveld på Rammebråten". Pianisten Geir Henning Bråthen og sangerinnen Anne Felberg foredro med musikk med tilknytning til Lasson-familien. Bjørn Linnestad kåserte.

I mars kåserte professor Bernt Oftestad om "Tusen år norsk kirke".

Vi hadde tur med båt, buss og båt igjen; Først til Oscarsborg, så til Sandefjord museum.

Vi hadde også tur med Son Sjøskoles skute til Laksa, Kjøvången, Bile, Bevøysundet, Gjøva og Sauholmene.

I september var det rusletur på Søndre Brevik i samarbeid med Brevik skole. Elevene hadde lagt opp ruta og Hans Lie fortalte om Max Manus' sabotasje mot skip i Mossesundet. Hans Lie fortalte også om leiren med russiske krigsfanger, tyske befestninger og minefelt.

I oktober kunne vi gå over den nye E6-brua i Hølen og ble orientert om dette store prosjektet. På årsmøtet i november fortalte bykonservator Torill Wyller om Moss og sitt arbeid.

De siste 10 år ved Kari-Anne Slettjord

1996-1997

Studérkammeret på Prestegården ble pusset opp på dugnad. Odd Strand bygde skap og bokhyller. Bjørn Linnestad kjøpte møbler på Historielagets regning. Førsteutgaven av Wessels "Samlede skrifter" ble kjøpt inn. Fotografi av Wesselfamiliens dåpspose ble rammet inn og hengt opp. To bilder av altertavlen fra Mariakirken ble også rammet inn. Fred Olsen ga kopier av skutebilder til rommet.

Studérkammeret på Vestby Prestegård. Foto: Casper Linnestad

1998

Studérkammeret ble offisielt innviet. Lektor Per Hedum kåserte om "Wildenvey og Son rundt 1910". Organist Øyvind Denstad spilte musikk fra samme tid på flygelet som Historielaget hadde kjøpt og forært til Prestegården.

Vi hadde "Rusletur på ville veier" i Son med Sigurd Stene. Turen gikk i området Strømbråten, Labo Verket og Mølleråsen, og samlet over 100 mennesker.

Historikeren Lars Borgersrud kåserte om motstandsmannen Leif Aasen. Kort rusletur forbi minnesmerket i Hvitsten, og kåseri ved sjøbodene om Leif Aasen og Sundegruppen.

Kulturminnedagen. Son Kystkultursenter og Vestby Historielag samarbeidet om dette arrangementet som hadde som tema "Gamle håndverk". Blikkenslagerverkstedet i Sjøboden i Hvitsten ble vist fram og demonstrert ved Arnkjell Johansen.

Ved et arrangement på Prestegården kåserte Finn-Einar Eliassen om ladestedene rundt Indre Oslofjord på 16-1700-tallet, med spesiell vekt på Son, Hølen og Hvitsten. Temaet samlet mange interesserte.

Truls Erik Dahl kåserte om Nils Kjær og Son på Klubben.

1999

Denne våren var det flere interessante arrangementer. Hans Kjell Larsen og Sigurd Stene viste lysbilder fra Syd Georgia og det ble kåsert om hvalfangstens betydning for norske biland i Antarktis. Det var slusetur på Haldenvassdraget og en vellykket helgetur til Finnskogen og Gravberget kirke med Ole Jerven som guide.

Et arrangement som samlet mange interesserte var rusletur i Hvitsten i Sigrid Undsets fotspor med Anita Gervin, Bjørn Linnestad og Lillian Bakke. Deretter møte på Vestby Prestegård med Sigrid Undsets niese Charlotte Blindheim.

Kulturminnedagen hadde tema "Arven fra Europa". Arrangementet var i hagen i Thornegården. Kari Camilla Gjendem fortalte om Thornegårdens historie og europeisk byggeskikk innflytelse på byggeskikk i Son. Per Øien og Jan Davidsen bidro med barokkmusikk på fløyte og gitar.

I samarbeid med Soon Water Kystlag hadde vi et møte hvor Anstein Spone kåserte om lystbåtbygging i Son.

Sigurd Stene mottok Sparebank 1's regionpris for 1999.

Vestby Historielag stilte med et lag på isskjærringskonkurransen på Nesodden hvor vi ble best. Reidar Sørensen lærte opp de andre på laget.

Videre var det lokalhistoriske vandringer både i Hvitsten, Hølen og Son dette året.

Tordenskiolds kårde fra 1701

Lars Rød, Hølen, ønsket å gi kården til Vestby Historielag for at den kunne henges opp i våpenhuset i Vestby kirke. Arbeidet med dette ble påbegynt i 1999 og fullført i 2002. Eivind Karterud og Svein Grønli laget kasse med glass hvor kården ble montert i. Rustmester Kamphaug fra Forsvarsmuséet vurderte og preparerte kården, og kirkevergen i Vestby besørget saken behandlet/godkjent av de rette instanser. En innrammet tavle med historisk informasjon ble montert ved siden av. Det ble et stort arrangement den 21. mars da kården høytidelig ble avduket i våpenhuset i Vestby kirke. Blant de innbudte gjester var ordfører Tom-Anders Ludvigsen, Lars Rød og kommandørkaptein Steinar Sandvold fra Marinemuséet i Horten. På arrangementet på Prestegården etter avdukingen var det fullt hus da kommandørkapteinen kåserte om "Hvorfor ble det Tordenskiold?" Han fortalte om den dansk-norske marine og den rolle Tordenskiold og andre spilte i sin tid. Kommandørkapteinen var iført den samme type kadettuniform som Tordenskiold bar i den dansk-norske marine.

*Tordenskiolds kårde i Vestby kirke. F.v. Kari-Anne Slettjord, Steinar Sandvold, Tom-Anders Ludvigsen, Lars Rød.
Foto:*

2000

Av arrangementer i 2000 kan nevnes visning av stumfilmen "Cafe X" fra 1928 som var en film om smugling, og hvor Reidar Roy fra Hølen spilte smugler. Arrangementet var på Klubben i Son. Det var kåseri om "Potetens 250-årige historie i Norge", og ny busstur med Bjørn Linnestad i nordbygda. Vi hadde en tur til Bastøy hvor direktør Erik Såheim ga oss et innblikk i hva institusjonen har vært fra den første dag til i dag. Vidar Asheim og Olav Haugdahl kåserte om "Veier og kommunikasjon – om utviklingen av oldtidsveien" ved hjelp av kart og lysbilder. Arrangementet var på Elverhøy.

2001

På årsmøtet som dette året var lagt til den nye kirken i Såner, kåserte Helge Holter om tidligere kirker i Såner. Ivar Gudmundsen viste lysbilder fra byggingen av nye kirken.

I mars besøkte vi Marinemuséet i Horten hvor vi fikk orientering av Håkon Smebøl om den dansk-norske marine og Vestbys tilknytning til denne. Lunsj i Det Sjømilitære Samfunn etter omvisningen.

I april hadde vi vandring i Oslos middelalderby med forsker Petter Molaug som viste oss hvordan Oslos bymessige bebyggelse har vokst fram. I mai var det rusletur med arkeolog Kjartan Fønstelien i Stavnesområdet hvor det er registrert ca 50 fornminner.

Historielaget uttalte seg om golfbane på Stavnes og gikk imot det på grunn av fornminnene og kulturlandskapet.

I september hadde vi rusletur i Garder med Jarleif Nordheim og Bjørn Simonsen. Vi så på det tidligere ungdomshuset "Fjelltun" og Garder Arbeiderforenings hus. Vi vandret videre i skog- og kulturlandskap og ble vist rester etter gamle husmannsplasser og kulturminner langs ruta. Vi fikk god innsikt i Garders generelle historie, og turen ble avsluttet på Gardarheim hvor "Garder kafe" var åpen.

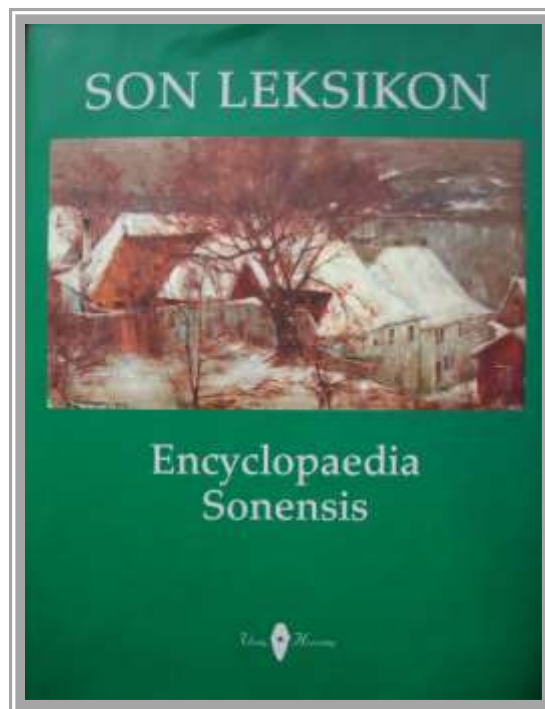
Årets tema for Kulturminnedagen var "Tradisjoner i tre". Atle Håbjørg fortalte om skogen i tidligere tider og Helge Holter om sagbrukstradisjoner i Hølen. Bjørn Linnestad fortalte om skipsbygging, eksport og bruk av norske trær i europeiske byer.

Historielaget tok også initiativ til å ta vare på en redningsbøye som er plassert ved tidligere Stabil maling- og lakkfabrikk i Hvitsten.

Vi besøkte Vitlycke museum på Tanumshede i juni måned. På høsten holdt Torleif Støkken foredrag og viste lysbilder fra "Vestby som var" på Festiviteten i Vestby. Han fortalte om bygdesenteret som oppsto da Smålensbanen kom til å krysse den urgamle Kongeveien. Med jernbanen kom også sagbruk, mølle, meieri, kjøpmannsgårder og rådhus. Dette arrangementet samlet veldig mange interesserte, også en god del ansikter som vanligvis ikke er å se på våre tilstelninger.

Son Leksikon. Ivar Gudmundsen og Kari-Anne Slettjord hadde i lang tid arbeidet med idéen om å lage et leksikon for Son. Det var viktig å få skrevet ned og dokumentert kunnskapen om Son i nåtid og fortid. Son og Sonsområdet er i forandring, med stor innflytting av mennesker som på forhånd ikke vet mye om det lokalsamfunnet de tar i bruk. Det ble nedsatt en redaksjonskomité på 6 medlemmer. Historielagets leder Kari-Anne Slettjord var med på de fleste møtene, samlet tekst og billedstoff med tilhørende informasjon.

Redaksjonskomitéen besto av Elisabeth Rød, Asmund Haugtun, Sigurd Stene, Karsten W. Thrane, Bjørg Paulsen og Ivar Gudmundsen. Ivar Gudmundsen utformet teksten og Karsten W. Thrane hadde ansvaret for layout og billedstoff. Dette var Vestby Historielags største bokprosjekt og økonomiske løft. I desember 2002 var leksikonet klart for salg, og det ble en stor suksess. Det ble årets julegave, og boka selger fortsatt bra.

Son Leksikon

2002

Årets første arrangement var i samarbeid med Vestby Hagelag, et kåseri om "Utviklingen av hagekunsten" ved Madeleine von Essen, hvor vi fikk et nyansert bilde av vår kulturs utvikling. På årsmøtet kåserte Atle Håbjørg om "Næringsvirksomhet i Follo/Nordsjøregionen i Middelalderen", og i mai måned hadde vi en spennende tur til oppgangssaga ved Gjersjøen i Oppgård. Vi fikk demonstrert den nyoppbygde saga i bruk, og Guri Håbjørg fortalte om oppgangssager generelt.

Kulturminnedagen 8. september hadde som tema "Da klokka klang" – skolen – bygningen – kunnskapen. Son skole og skolens 70-års jubileum var rammen om arrangementet. Dette var et samarbeid mellom Historielaget og Son skole. Det var utstilling av skolemateriell, sang/dramatisering ved elevene, bløtkake og taler. Asmund Haugtun fortalte om tiden fra 1932 – 1964 da skolen også var kommunehus og samfunnshus. Thove How Eggen fortalte om hvordan det var å være elev for ca. 50 år siden.

Vi hadde tur til Follo museum og opplevde "Det kom en pike vandrende", som var en vandrende teaterforestilling basert på lokale kilder. Skuespillet var laget av Tone Holte som også framførte forestillingen. Etterpå var det spekemat i "Korsegården". Astri Riddervold kåserte om "Hva drakk vi i hverdag og fest?" Hun snakket om drikkens plass i det sosiale fellesskapet, i hverdag og helg, høytid og sorg, i byer og på landet. Mange tilhørere og god stemning.

2003

På våren hadde vi tur til Asker museum. Vi så Dyre Vaas 100-årsjubileumsutstilling. Anne Joronn Sætre fortalte om sin fars arbeid. Vi hadde omvisning både i kunstnerhjemmet til Tilla og Otto Valstad og på Labråten, Hulda og Arne Garborgs hjem.

I mai hadde vi "En vårkveld i skogen" hvor "fuglemannen" Morten Eikeland guidet oss til fugler og fuglelåter. Vi besøkte Bernstøtta, et minnesmerke fra en dramatisk episode under krigen. Per Edfeldt, lokalhistoriker fra Moss, fortalte oss historien. I juni hadde vi vandring i Hølen med Helge Holter. Vandringen ble avsluttet på Elverhøy med enkel servering hvor vi også kunne kjøpe Else Færdens bok om Hølen.

I august var det historisk vandring i øsende regnvær i Drøbak med verneforeningen Gamle Drøbak.

Kulturminnedagen dette året hadde som tema "Norsk Helsevesen 400 år". Bjørn Linnestad holdt et interessant kåseri om dette på Vestby Prestegård.

I september var det åpning av ny kultursti i Garder sammen med Garder Vel, Kulturminnekomitéen og lokalhistorikere. Stien gikk fra Kjærstad til Hjemmefronthytta. Jarleif Nordheim ga oss historien om løytnant Cort Christopher Scharnhorst som kjøpte Kjærstad i 1685. Vi så på gravrøyser, kullmiler og kulturlandskap. Harald Kjølberg orienterte om Hjemmefronthytta.

Konservator Jan Thurmann-Moe holdt lysbildeforedrag om Edvard Munchs år på Ålerud gård. Dette arrangementet var i samarbeid med Vestby Kunstforening. Mange tilhørere hadde møtt fram på Prestegården til et interessant foredrag.

2004

Vestby Historielag fikk Sparebank 1's Historiepris for 2004 på 10 000 kroner.

Dette året leverte vi flere uttalelser og klager på regulerings- og utbyggingsplaner. Vi klaget på reguleringsplan for Husjordet/Sletta nord. Her hadde Vestby Historielag og Vestby Kunstforening arbeidet for at området skulle brukes til skole og kulturformål. Vi nådde ikke fram, og låven ble revet uten politisk behandling. Vi fikk god støtte av Fortidsminneforeningen, men det hjalp ikke.

Vi klagde også på kommunestyrets vedtak om reguleringsplan og utbyggingsavtale for eiendommen Son Marina hvor vi ønsket å bevare kystkulturmiljøet på begge sider av sundet. Vi ønsker å rehabilitere den store bygningen og bruke den til en samling av østnorske trebåter. Denne planen er ikke ferdigbehandlet.

Vi har gitt støtte til Hvitsten Vels uttalelse om reguleringsplan for Hvitsten og Strandåsen. Vi har uttalt oss om "Snilehuset" i Hvitsten og om "Kleiva 12" i Son som er søkt revet.

Historielaget har opprettet en Kulturverngruppe som kan gi råd til kommunen i saker om kulturminnevern. Medlemmene i gruppa er arkitekt Ivar Gudmundsen, landskapsarkitekt Kristian Østby og etnolog Kari-Anne Slettjord.

Historielagets leder Kari-Anne Slettjord er med i en gruppe oppnevnt av Vestby kommunes plan- og byggeavdeling som har tatt initiativ til å utarbeide en byggeskikksveileder for kommunen. Gruppen består i tillegg av to saksbehandlere fra Fylkeskommunens kulturavdeling, samt to saksbehandlere fra kommunen.

2004-2005

Hvitsten Rederi- og stedsmuseum. Her har Bjørn Linnestad, Lillian Bakke og Trond Berthelsen gjort dugnad i form av en innsamling av gjenstander, fotografier og faktaopplysninger.

100-årsjubiléet for unionsoppløsningen ble markert i Son søndag 5. juni. kl 1500 i Birkelandgården: Geir Lobben Fosvold holdt foredrag om "Unionsoppløsningen i 1905. Hvorfor og hvordan?" Mange tilhørere møtte opp, og det var spennende å høre om begivenhetene. Kl 1600-1900 var det et arrangement på Son Kystkultursenter. Nybakt Jostusbrød ble servert, og silderetter som Kystkultursenteret, Historielaget og Soon Water Kystlag hadde laget. Emilys Mat og Vinstue stod for øl og dram. Musikkgruppa "Soon etter frokost" spilte. Arrangør var Son Kystkultursenter, Soon og Omegns Vel, Soon Water Kystlag og Historielaget med støtte fra Vestby kommune.

Videre planer

- Historielaget har avfotografert og registrert ca 300 fotografier fra Vestby. Dette arbeidet skal videreføres, og planen er å få digitalisert materialet etter hvert. Vi er i dialog med Follo Museum om dette arbeidet
- Det har vært diskutert å skrive en lokalhistorie for Garder og Hvitsten. I Garder hadde man i forbindelse med Garderdagene i juni 2000 en innsamling av gamle fotografier til utstilling på Garder skole. Historielaget var med på registreringsarbeidet. Det ser nå ut til at man i Garder har begynt å arbeide med en bygdehistorie
- I Hvitsten er det i gang et arbeid med Hvitsten Rederi- og stedsmuseum. I den forbindelse dukker det opp mer lokalstoff. Man har også her begynt å skrive ned noe av materialet
- Son har fått sitt leksikon. Hølen har fått sin bok ført i pennen av Else Færden. Hvis nå Hvitsten og Garder kommer etter, er det bra, da mangler vi bare stasjonsbyen Vestby!
- Vi venter også på oppfølgingen av Vestby Bygdebok Bind 2

Oversikt over formenn i Vestby Historielag 1980 – 2005

1980 – 1982	Bjørn Linnestad
1983 – 1984	Aasa Jensen
1985	Terje Eiret
1986 – 1989	Sigurd Stene
1990 – 1997	Øystein Franck-Nielsen
1998 – 2005	Kari-Anne Slettjord

Etterskrift

Tanken var opprinnelig å sammenfatte Historielagets 25-års virksomhet i prosatekst. Man kunne da i heldig fall oppnå en litterær kvalitet, men på den annen side tape atskillig. Et leservennlig skriftsstykke forutsatte en streng seleksjon av stoffmengde og tilsvarende utelukkelse av en rekke fakta. De litterære ambisjoner ble derfor lagt bort. Det er nettopp bredden i virksomhet og de mange detaljer som beskriver Vestby Historielag vi med stolthet presenterer.

Derfor har jubileumsskriftet blitt en litterært sett fattig "kalendarisk" oppramsing, men med sine fortrinn; Her er ekte, men kanskje kjedelig historieskriving. Her er hva laget har stelt med og vært opptatt av. Forhåpentligvis kan skriftet også være en idébank for årene som kommer. Er det tema som burde vært fulgt opp? Er det emner som ikke er, men som burde vært tatt opp? Det er også verdt å minnes at hvert år legger nye fragmenter til vår bygds historie.

Som sagt, vi har vel solgt leservennlighet, men håper å ha kjøpt interesse.

Kari-Anne Slettjord og Bjørn Linnestad

Vestby, oktober 2005